

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av Mjellerumsgården i Gamla Linköping, ursprungligen från Kisa

Linderson, Hans

2021

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Linderson, H. (2021). *Dendrokronologisk analys av Mjellerumsgården i Gamla Linköping, ursprungligen från Kisa*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2021:85). Lund University.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

5 oktober 2021

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2021:85
Hans Linderson
DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV MJELLERUMSGÅRDEN I GAMLA
LINKÖPING, URSPRUNGLIGEN FRÅN KISA

Uppdragsgivare: Hallgren Hantverk, Kärleksstigen 1, 546 30 Karlsborg (kontaktperson Matias H. 0704-224377) org nr 720505 5994

Område: Östergötland, Kisa, nu Linköping Prov nr: 17832-17758 Antal borrh+sågprov: 25+2

Resultat:

Dendro nr	Prov id; B=bottenvåning Ö=övervåning V=vind	Träd- slag	Antal år; (antal radier om annat än 1)	Splint (Sp) Bark (B) Vank. (W)	Datering av yttersta års- ring i provet	Fällningsår V(vinterhalvåret)	Kommentar: (mycket)vågad
17832	2;B	Tall	206	Sp 106, W	1693	V 1693/94	
17833	3;B	Tall	132+c4	Sp c61, W	1690+c4	1694±1	
17834	4;B	Tall	183	Sp 73, W	1691	V 1691/92	
17835	5;B	Tall	143+c10	Sp c80 W?	1656+c10	1680±15	
17836	6;B	Tall	150+c2	Sp 88, W	1688+c2	1690±2	
17837	7;B	Tall	33+c40	Sp ?	Ej datering		
17838	8;B	Tall	63	Sp 50, W	1693	V 1693/94	
17839	9;B	Tall	152	Sp 52, W?	1668	1668-1696	
17840	10;B	Tall	199	Sp 71, W	1690	1690/91	
17841	11;Ö	Tall					kasserad
17842	12;Ö	Tall	80+c20	Sp 28/59, ejW	1704+c25	E 1725	
17843	13;Ö	Tall	100	Sp47,näraW/w	1764	1764-1769	
17844	14;Ö	Tall					kasserad
17845	15;Ö	Tall					Kasserad se 16
17846	16;B	Tall	81+c5	Sp 59, nära W	1745+c5	1750-1770	(1750-1760)
17847	17;V	Tall	110	Sp 56, W	1698	V 1698/99	
17848	18;V	Tall	163	Sp 70, W	1697	V 1697/98	
17849	19;V	Tall	119	Sp 65, W	1698	V 1698/99	
17850	20;V	Tall	197	Sp c60, W	1697	V 1697/98	
17851	21;V	Tall	132;3	Sp 60, W	1696	V 1696/97*	Självdöd?
17852	22;V	Tall	90	Sp 46, W	1698	V 1698/99	
17853	23;V	Tall	96;2	Sp 55, W	1766	V 1766/67	
17854	24;V utbyggnad	Gran	72;2	W	Ej datering		
17855	25;V	Tall	134;2	Sp 62, W	1698	V 1698/99	
17856	26;B utbyggnad	Tall	138	Sp 66, W	1766	V 1766/67	
17857	27;B utbyggnad	Gran	82	W	Ej datering		
17858	1;B	Tall	136+c30	Sp c41	1641+c30	1666-1696	

*P21 uppvisar extremt täta årsringar de sista åren, det går inte att utesluta att någon ring saknas eller att den är självdöd.

Kommentarer till de olika byggnadsperioderna

Proveniensen för materialet är från Östergötland, bedömningsvis södra halvan om inget annat anges.

Vissa prover har fått en extra bred felmarginal eller felmarginal trots existerande vankant. Detta beror på att proverna i fråga uppvisade flera brott som inte säkert kunde placeras rätt i tidsserien. Då har årsringarna räknats och lagts till den säkra tidsserien i provet. Men det innebär att man i den räknade delen inte kan göra en dendrokronologisk analys. Någon del av provkärnan kan olyckligtvis ha förkommit. Denna risk har jag tagit hänsyn till vid bedömning av fällningstiden. Att proverna är i bristande skick beror på att virket har delvis varit utan tak så att väder och vind har gjort virket skört.

I. Vinterhalvåret 1691/92-1693/94, samtliga från bottenvåningen

Prov 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 och 10.

II. Vinterhalvåret 1697/98-1698/99 (möjligen från vinterhalvåret 1696/97), samtliga från vinden

Prov 17, 18, 19, 20, 21 och 22

III. Vinterhalvåret 1766/67, samtliga från övervåningen och utbyggnaden mot öster

Prov 23 (övervåningen) och 26 (utbyggnaden) är avverkade under denna viloperiod, prov 12, 13 och 16 får en bredare felmarginal men täcker denna tid.

Ib. Prover som möjligen kan vara äldre än 1690-tal, dock inte äldre än andra halvan av 1660-tal är:

1, 5 och 9. Dessa prover saknar årsringarna som når 1690-tal mest troligt har det orsakats av skador i virket och inte att avverkning skett under slutet av 1660-talet eller följande decennier.

III? Granvirke, prov 24 och 27

Har inte varit möjligt att datera. Detta beror på att endast två grantimmer har undersökts. Enligt Hallgrens bedömning bör de ha gemensam ålder med det övriga virket som är daterat vinterhalvåret 1766/67. Detta har dock inte kunnat bekräftas, vilket snarare indikerar att virket har en annan ålder, antingen som återanvänt äldre och då uppfört samtidigt med "1766/67-talsvirket" eller yngre virke och inlagt som lagning eller komplettering.

Provenienser och skogliga observationer

Virket har lokala provenienser, inom 30 km:s radie från Kisa, sydöstra Östergötland. Trädens ålder framgår av antalet årsringar då få prov har missat mörken med mer än fem år. Årsringarna täcker tiden år 1488-1766. Skogen liknar våra dagars kalhyggesbruk eller annan igenväxningsmark med breda årsringar under de första 60-70 åren för att sedan tättnar väsentligt så att träden i bestånden har stått tätt eller tämligen tätt vid avverkningstillfällena.

Konklusion

Byggnaden hade först en version med bottenvåning och vind utan övervåning. Att bottenplanet och vindens virke inte är blandat från avverkningsperioderna I och II visar att det har skett ett avbrott i byggnationen av bottenvåningen och vinden, rimligen ett till fem år så att denna version färdigställdes hösten 1699 eller något år senare. År 1767 eller några få år senare har övervåningen och utbyggnaden byggts. Indikationer på nedmontering av vinden bör finnas som uppmärkning med mera.

- **Beskrivning av tabellen ovan**

”Dendronummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n” om inget annat anges bedöms felet högst ± 1 . I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet.

Rapporter och andra skrifter angående de dendrokronologiska resultaten tas tacksamt emot.

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se

Tel: 046-2227891 (mobil)